

CARTA DOMINICAL

17 DE SETEMBRE DE 2023

RESSÓ DE LA PARAULA L'alienació en el treball (3)

Aquesta expressió “alienació en el treball” resultarà familiar als qui van viure, farà uns cinquanta anys, la divulgació del pensament marxista. En el llenguatge de Carl Marx significava una cosa molt concreta, una denúncia que esdevenia base, entre altres, del seu projecte revolucionari. Avui aquesta expressió no se sent tant. S'estima més parlar de “treball no digne” o simplement “d'abús, explotació, marginació, etc.”.

Preferim continuar fent servir aquesta expressió, perquè expressa molt bé el problema real que es pateix en el món del treball (i en molts altres àmbits de la vida). “Alienació” significa tota experiència que provoca una sensació de buidatge d'un mateix, estranyament, pèrdua del que un és, del propi valor com a persona...”; quelcom semblant al que avui entenem com a pèrdua de la pròpia dignitat i dels drets propis.

El marxisme deia que el capital explota el treballador, en el sentit que s'apropiava del “valor afegit” que el bé econòmic material adquiria en ser treballat per l'obrer: el capital es feia amo de la matèria, del producte final... i de la vida mateixa del treballador: l'alienació total. Una crítica que servia realment per a desemmascarar autèntiques i gravíssimes situacions d'explotació. Llavors l'alternativa consistia a retornar al treballador la propietat de tot, de manera que la persona arribi a ser lliure. El problema sobrevenia quan en realitat el treballador continuava sent tan o més esclau, perquè l'amo llavors era un estat totpoderós i omnipresent, regit per un staff de funcionaris i polítics ideologitzats, aliens realment a la vida del treballador.

Avui hem rebut moltes lliçons de la història real.

Coneixem per la premsa la posició profètica de l'escriptora Sarah Jaffe (“El treball no t'estimarà”) que ha dedicat gran part del seu temps a aprofundir la problemàtica actual sobre el món del treball i la professió: “vivim molt enganyats... molt sovint la nostra relació amb els nostres treballs és més tòxica

que qualsevol altre idil·li, però no volem veure'!”. Ella mateixa ha experimentat un gran desencís en haver mitificat en el seu moment la professió que ara exerceix, quan reconeix que avui viu preocupacions i esclavituds semblants a les que tenia quan era una senzilla cambrera...

Molt em temo que el problema és més senzill i també més complex. A través dels problemes laborals es toquen qüestions més profundes i essencials, com el sentit de les coses, del mateix treball, del descans, de la relació personal, dels diners, de la vida en general. Tot es fa problemàtic quan aquestes qüestions no estan clares. Aquesta escriptora intueix això, encara que continua repetint el “mantra” que “és el sistema (capitalista) el responsable de les nostres infelicitats i alienacions”.

Sembla que sota el paraigua del “sistema” es van incloent totes les responsabilitats causants de qualsevol dels nostres mals, com si aquest sistema no fos producte de les nostres mans lliures. Afirmar que estem sotmesos a un sistema opressor és una forma subtil d'evadir responsabilitats i d'autoproclamar-se víctima. En realitat el sistema capitalista o “estatalista” tots el portem dins.

Així i tot, creiem que hem de continuar denunciant l'existència d'una alienació real en el treball. El papa Joan Pau II utilitzava aquesta expressió en un sentit més profund:

“S'aliena la persona humana que rebutja transcendir-se a si mateix i viure l'experiència de l'autodonació i de la formació d'una autèntica comunitat humana, orientada al seu destí últim que és Déu. Està alienada la societat que en les seves formes d'organització social, de producció i consum, fa més difícil la realització d'aquesta donació i la formació d'aquesta solidaritat interhumana” (Centesimus Annus 41)

† Agustí Cortés Soriano
Bisbe de Sant Feliu de Llobregat